

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

กระบวนการทางการเมืองนับเป็นกลไกที่มีความสำคัญ ที่จะทำให้อัตลักษณ์ ประเทศมีระบบการปกครองที่เหมาะสม อันจะนำมาซึ่งความมีเสถียรภาพทางการเมือง และความมีเสถียรภาพในด้านต่าง ๆ กิจกรรมที่นับเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่จะทำให้อัตลักษณ์ทางการเมืองบรรลุเป้าหมายดังกล่าวก็คือ "การเลือกตั้ง" ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้ง เป็นการระดมมติมหาชน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครอง เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งแนวนโยบายในการบริหารประเทศ ที่ผ่านการเลือกสรรมาจากประชาชน ดังนั้นบรรดาประเทศต่าง ๆ ในโลกไม่ว่าจะปกครองในระบอบใด หรือลัทธิการเมืองใดต่างก็พยายามที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งด้วยกันทั้งสิ้น¹

ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งที่โหดหรือแบบใด จุดร่วมที่สำคัญของการเลือกตั้งได้แก่ การระดมมติมหาชน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครอง เลือกแนวนโยบายที่จะใช้สร้างสรรค์การเรียนรู้ทางการเมืองการสร้างบูรณาการของชาติ ฯลฯ ด้วยคุณประโยชน์ดังกล่าว ทำให้การเลือกตั้งมีความสำคัญและมี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, การเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น
เขต 3 18 เมษายน 2526 (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527),
หน้า 3-4.

การแข่งขันในระดับที่สูง -ต่ำ แตกต่างกันตามสถานการณ์แห่งความแตกต่างของ
นโยบาย ยุทธศาสตร์ทางการเมือง และความเปิด-ปิดของระบบการเมือง²

สำหรับประเทศไทยได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15
พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 จนถึงครั้งล่าสุด 24 กรกฎาคม 2531 รวมทั้งสิ้น 15
ครั้ง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งที่เรายอมรับและมักกล่าวอ้างกัน
ว่าเป็นสัญลักษณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็น
กลไกที่สำคัญยิ่งในการถ่ายทอดอำนาจทางการเมืองของประชาชน ในฐานะเจ้า
ของอำนาจอธิปไตย ให้แก่ผู้แทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศทั้งในฝ่าย
นิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร

ดังนั้นการเลือกตั้งจึงสมควรเป็นการแสดงเจตนารมณ์อันบริสุทธิ์ และ
โดยสมัครใจของประชาชนที่ประสงค์จะมอบอำนาจให้แก่ผู้ที่พวกเขาต้องการให้ไป
ทำหน้าที่ดังกล่าว และด้วยเหตุนี้ผลของการเลือกตั้งแต่ละครั้งนั้น จึงสามารถ
กำหนดได้ทันทีว่า ใครหรือคนกลุ่มใดจะได้เป็นผู้ปกครอง "ประเด็นหลักหรือหัวใจ
สำคัญของการเลือกตั้งจึงมักจะอยู่ที่ว่า ใครเลือกใคร เมื่อไร และอย่างไร"³
กล่าวคือ ใครบ้างที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง บุคคลที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียง
เลือกตั้งของคนไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527),
หน้า 2.

³พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
ขอนแก่น เขต 3 18 เมษายน 2526 หน้า 4.

สังคมแตกต่างกัน จะมีแบบแผนว่าจะเลือกใคร ด้วยเหตุผลอย่างไร และเมื่อใด มีความเหมือนหรือแตกต่างกันออกไปเช่นไร ทั้งนี้ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนด แบบแผนเหล่านั้น⁴ ซึ่งความพยายามในการที่จะทำความเข้าใจในปัญหาเหล่านี้ก็คือการทำความเข้าใจศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง (voting behavior) นั้นเอง

ในรอบสิบกว่าปีที่ผ่านมา มีผู้ให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียง เลือกตั้งมาก ความสำคัญดังกล่าวก่อให้เกิดการทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงของคนไทยมากขึ้น โดยอาศัยหลักการและแนวทฤษฎี ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้มากในประเทศตะวันตกมาเป็นกรอบในการศึกษา โดยเน้นปัจจัยที่มีผลผลักดันให้เกิดมีพฤติกรรมการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็น 3 แนวทางคือ⁵

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการณ์ไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับฐานะทาง เศรษฐกิจ และสังคมของบุคคล เป็นแนวทางศึกษาที่เน้นหนักไปในด้านสภาพของผู้ไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง

2. อิทธิพลของความสำนึกเชิง เหตุผลของบุคคลที่มีผลต่อการไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง เป็นแนวทางศึกษาที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง การแถลงนโยบาย รวมตลอดถึงการ บริหารการเลือกตั้ง

⁴ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย หน้า 2-3.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-5.

3. ปัจจัยเชิงสถานการณ์ของระบบ ซึ่งเป็นภาพรวมทั้งแง่เวลา (ระยะเวลา) และขนาด (ทั้งระบบ) นั่นคือ เน้นอิทธิพลของปัจจัยที่อยู่ในระดับมหภาคเช่น อิทธิพลของสถานการณ์ในแต่ละช่วงสมัย ปัจจัยเกี่ยวกับนโยบาย และประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามนโยบายของพรรคสถานการณ์ภายในและภายนอก เป็นต้น แนวความคิดดังกล่าวมองพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในแง่ของระบบ ปัจจัยสำคัญในการศึกษาจึงได้แก่ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดดุลภาวะ (equilibrium) หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดสภาพเสียดุลภาวะในระบบซึ่งมีผลต่อการเลือกตั้ง

ผลการศึกษาในงานชิ้นแรก ๆ อาทิ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว⁶ ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522 และศึกษาซ้ำอีกครั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2526⁷ เป็นความพยายามที่จะเสนอผลงานทางด้านพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของคนไทย ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น และหวังที่จะช่วยกระตุ้นให้มีการศึกษาเรื่องนี้อย่างเป็นระบบมากขึ้นด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ดูรายละเอียดที่ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์เลือกตั้งของคนไทย : ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2522 (รายงานวิจัยเสนอต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525).

⁷ดูรายละเอียดที่ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527)

นอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในระดับภาพรวมของประเทศแล้ว ยังได้นำกรอบพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มาศึกษาเฉพาะกรณี เช่นงานของ กนก บัณฺฑิตรวานิช⁸ ศึกษาพฤติกรรมกาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 8 กรุงเทพมหานคร, จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์⁹ ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร, ศุภชัย เอี่ยมละเอียด¹⁰ ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เฉพาะกรณีกาเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพัทยา อุทัยวรรณ แก้วสอาด¹¹ ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของตำรวจนครบาล เป็นต้น

นั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตาม นอกจากการนำปัจจัยหลัก ๆ 3 ประการใน

---

⁸กนก บัณฺฑิตรวานิช, "พฤติกรรมกาเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 8 กรุงเทพมหานคร." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

⁹จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์, "พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529)

¹⁰ศุภชัย เอี่ยมละเอียด, "พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในองค์การปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีกาเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพัทยา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2528." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529)

¹¹อุทัยวรรณ แก้วสอาด, "พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของตำรวจนครบาล" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530)

การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้มีการทดลองนำ
ปัจจัยย่อยมาเป็นองค์ประกอบในการศึกษามากขึ้น อาทิ งานของสุจิต และพรศักดิ์¹²
ได้นำเอาตัวแบบความผูกพันพรรคการเมือง มาเป็นดัชนีชี้ความสัมพันธ์กับ
พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง การศึกษาของ จรูญ สุภาพ และ พรศักดิ์
ผ่องแผ้ว¹³ พบว่าเงินและสิ่งของตอบแทน มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการลง
คะแนนเสียง เป็นต้น

แสดงว่าการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งมีความสำคัญ
และมีการศึกษาในหลายแง่หลายมุมมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาในแต่ละครั้งนั้น
สามารถอธิบายพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งของคนไทยได้ในระดับหนึ่ง
ไม่สามารถอธิบายได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายประการในสนามเลือกตั้งจริง
ที่อยู่นอกเหนือจากเกณฑ์การศึกษา และไม่สามารถควบคุมหรือหาข้อมูลเชิงประจักษ์
มาสนับสนุนได้ ปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัยดังกล่าวนี้ก็คือ การซื้อเสียง เลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งของประเทศไทยในระยะหลัง ๆ ที่ผ่านมานี้ ได้ปรากฏ
ว่ามีการซื้อเสียง เลือกตั้งกันอย่างแพร่หลายในทุกๆระดับ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง
ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดหรือการเลือกตั้งระดับชาติ อันได้แก่ การเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม อิทธิพลของเงินที่มีต่อผลของการเลือกตั้ง ได้รับ
การวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นทุกขณะ ศัพท์คำว่า "เจ้าบุญทุ่ม" หรือ "โรคร้อยเอ็ด"
ทางหน้าหนังสือพิมพ์ล้วนสะท้อนถึงบทบาทของเงินต่อการเลือกตั้งได้เป็นอย่างดี

¹²สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนน
เสียงเลือกตั้งของคนไทย หน้า 183-223.

¹³จรูญ สุภาพ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง
เลือกตั้งและการบริหารการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาจากกรณี
การเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดบุรีรัมย์ (กรุงเทพมหานคร : เจ้า
พระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 222-229.

ภาพของนักธุรกิจที่ร่ำรวยจากกรุงเทพฯ หลายคนหอบกระเป๋าส่งเงินไปสมัคร ส.ส.ยังต่างจังหวัดและได้กลับมาพร้อมตำแหน่ง ส.ส. และตามมาด้วยตำแหน่งรัฐมนตรี การถอนทุนก็เกิดขึ้น ภาพที่เกิดขึ้นเป็นภาพสะท้อนของการเมืองไทยขณะนี้แสดงให้เห็นว่า เงินคือเครื่องมือที่ดีที่สุดในการได้มาซึ่งคะแนนเสียง

แม้จะมีการกล่าวถึงการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงในการเลือกตั้งมากขึ้นทุกขณะ และในทุกวงการ การวิพากษ์วิจารณ์เรื่องดังกล่าวได้ถือเป็นเรื่องสำคัญในระดับชาติ ซึ่งมีทั้งในแง่บวกและลบ เช่น บางคนพิจารณาในเชิงบวกว่า การใช้จ่ายเงินซื้อเสียงเลือกตั้ง เป็นการกระจายรายได้จากคนรวยไปสู่คนจนทางหนึ่งเป็นต้น อย่างไรก็ตามส่วนมากจะวิตกกังวลที่จะออกมาทางลบ เช่น การซื้อเสียงทำให้เกิดความบริสุทธิ์ของคะแนนเสียงที่ได้จากการเลือกตั้งลดลงมาระดับหนึ่ง และส่งผลที่ไม่เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตยได้ คือทำให้ผู้ที่มีเงินมีโอกาสเข้ามาครอบงำทางการเมืองมากขึ้น ทำให้หลักการของความเท่าเทียมกันในโอกาส อันเป็นหลักสำคัญของประชาธิปไตยเสียไป ผู้ที่มีความรู้ความสามารถแต่ถ้ามีกำลังทางการเงินน้อย มีโอกาสจะชนะการเลือกตั้งน้อยลง และพวกที่ใช้จ่ายเงินซื้อเสียงจะเข้ามามีอิทธิพลในพรรค เนื่องจากตนเองมีกำลังทางการเงินมาก จึงมีพลังต่อรองที่จะเรียกร้องตำแหน่งในพรรคและตำแหน่งในรัฐบาล ซึ่งการครอบงำดังกล่าว จึงเป็นผลเสียต่อระบบการเมืองโดยรวมด้วย

ในความจริงในสนามเลือกตั้ง เราปฏิเสธไม่ได้ว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการรณรงค์หาเสียง ตลอดจนการเสริมสร้างองค์การทางการเมืองให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในขณะที่องค์การของพรรคในระดับท้องถิ่น หรือในเขตเลือกตั้งของตนพัฒนาไม่ทัน เงินช่วยสร้างระบบหัวคะแนนช่วยในด้านการดำเนินงานหาเสียง และในด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หากปราศจากเงินเสียแล้วจะทำได้ โดยเฉพาะเมื่อไม่มีองค์การของพรรคในเขตเลือกตั้งคอยช่วยเรื่อง เหล่านี้

แล้ว ผู้สมัครต้องใช้เงินของตัวเอง หรือเงินที่ได้รับการช่วยเหลือมาจากบุคคลอื่น
อย่างไรก็ตามถ้าการใช้เงินเป็นเรื่องของการจ้างวานให้มาลงคะแนนเสียง
ด้วยแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อระบอบประชาธิปไตย เพราะผู้มาลงคะแนนอาจ
มาลงคะแนนเสียงโดยไม่ได้อำนาจถึงความสามารถของผู้สมัคร หรือนโยบายของ
พรรค แต่เลือกโดยแลกเปลี่ยนกับเงินโดยตรง วิธีการนี้ถ้าใช้มากขึ้น และกว้าง
ขวางขึ้นจะ เป็นการสร้างนิสัย และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเลือกตั้ง

คำถามสำคัญที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้ลงคะแนนเสียงไม่มีเกณฑ์กำหนดการลง
คะแนนเสียงของคนเลยหรือ เงินมีอำนาจเหนือสิทธิ์การลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง
หรือไม่ การใช้เงินซื้อเสียงจะสะท้อนถึงเจตนาารมณ์อันบริสุทธิ์และโดยสมัครใจ
ของประชาชนที่ประสงค์จะมอบอำนาจให้แก่ผู้ที่พวกเขาต้องการให้ไปทำหน้าที่ผู้
แทนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ความสงสัยดังกล่าวก่อให้เกิดความสนใจที่ ทำให้ผู้ศึกษาต้อง
การรู้ข้อเท็จจริงในระดับหนึ่งของคนไทยในเรื่องของความสัมพันธ์ของเงินที่มีต่อ
พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งในรูปของการซื้อเสียง โดยประเด็นที่ต้อง
การทราบคือ เงินเป็นปัจจัยสำคัญ หรือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนน
เสียงหรือไม่ คนกลุ่มใดรับเงิน ด้วยเหตุผลอย่างไร และรับเงินแล้วลงคะแนนให้
หรือไม่ รวมทั้งค้นหาว่ามีปัจจัยอะไรอีกที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการลงคะแนน
เสียง เลือกตั้ง อาทิ ความผูกพันพรรคการเมือง สิ่งของที่ได้รับแจก การคาดว่า
จะได้รับสาธารณประโยชน์ ตลอดจนความเกรงใจ บารมี อิทธิพลของผู้สมัคร
 เป็นต้น

ประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในมิติของพฤติกรรมการ
ลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง ประกอบกับการศึกษาแง่มุมนี้ในเชิงประจักษ์ยังมีค่อนข้าง
น้อย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความหวังว่าวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จะ เป็นงานอีกชิ้นหนึ่ง ที่มุ่ง
หวังจะทำข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาพฤติกรรมการลง
คะแนนเสียง เลือกตั้งของคนไทย และวงการเมืองไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาว่าเงินมีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งหรือไม่
2. เพื่อศึกษาว่าเงินมีอิทธิพลต่อบุคคลกลุ่มใดและด้วยเหตุผลเช่นไร รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลนั้น
3. เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรอีกที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งและองค์ประกอบของปัจจัยดังกล่าว

กรอบแนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ทฤษฎีรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับก เราใช้เงินซื้อเสียงที่นำมาพิจารณา เป็นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่ ทฤษฎีว่าด้วยการลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง (voting behavior) ซึ่งมีอยู่ 3 กลุ่มทฤษฎีด้วยกัน คือ

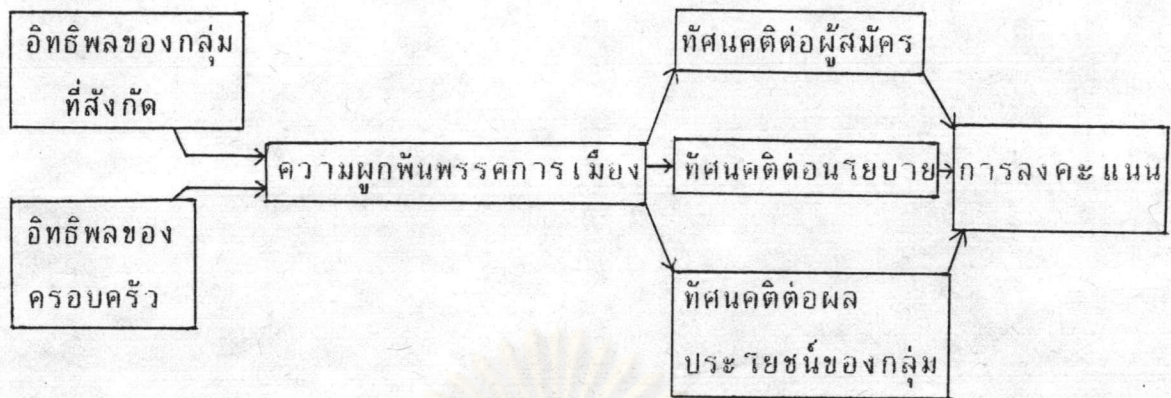
1. ตัวแบบทางจิตวิทยา (Psychological Model)
2. ตัวแบบเศรษฐศาสตร์ (Economic Model)
3. ตัวแบบสังคมวิทยา (Sociological Model)

มิติทางจิตวิทยา

ตัวแบบทางจิตวิทยาที่นักรัฐศาสตร์ให้ความสนใจศึกษามาก ได้แก่ เรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งอันเกิดขึ้นจากความผูกพันทางจิตใจต่อพรรคการเมือง การศึกษาวิจัยจะเน้นหนักในเรื่อง ความผูกพันพรรคการเมือง หรือ party identification ที่มีแบบแผน ดังภาพ¹⁴

---

¹⁴Martin Harrop and William L Miller, Elections and voters : A comparative introduction (London:MacMillan Education Ltd., 1987), p.132.

ข้อสรุปเกี่ยวกับทฤษฎีว่าด้วยความผูกพันพรรคการเมือง มี 5 ประการ คือ¹⁵

1. ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนมากมีความชอบหรือไม่ชอบพรรคการเมือง บางพรรคเป็นเดิมพันอยู่แล้วครอบครัวมีอิทธิพลสูงในเรื่องนี้
2. ความผูกพันพรรคทำให้ผู้สมัครสนใจข่าวสารการเมืองมากขึ้น นั่นคือความผูกพันพรรคมีอิทธิพลทางอ้อมด้วย
3. บกติกความผูกพันพรรค จะมีช่วงระยะเวลาคงอยู่น้อยในช่วงเวลาหนึ่ง จึงไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สวาทราบ
4. บุคคลที่มีความผูกพันพรรค มักจะกลับมาชอบพรรคเดิมหลังจากที่ได้เบี่ยงเบนไปเลือกพรรคอื่นในบางช่วงสมัยที่มีเหตุการณ์เฉพาะอย่างเกิดขึ้น
5. ความผูกพันพรรคการเมืองทำให้คาดการณ์คะแนนเสียงพื้นฐานได้

จากการศึกษาโดยทั่วไปพบว่า คนไทยมีอัตราความผูกพันพรรคการเมืองต่ำหรืออีกนัยหนึ่ง มีการตื่นตัวทางการเมืองต่ำ ทำให้เกิดปัญหาในการซื้อเสียงสูง

¹⁵ Ibid., pp., 133-134.

มิติทาง เศรษฐศาสตร์

ตัวแบบทาง เศรษฐศาสตร์นี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตัวแบบการเลือกที่มีเหตุผล" หรือ The rational choice model โดยเห็นว่า ผู้ลงคะแนนเสียงรู้ว่าผลประโยชน์ของคนคืออะไร ผู้ลงคะแนนเสียงจะประเมินผู้สมัครว่า ให้ประโยชน์แก่ตนเพียงใด และลงคะแนนเสียงตามผลของการประเมินนั้น

ในลักษณะดังกล่าว ผู้ลงคะแนนเสียงเป็นผู้มีเหตุผล (เฉพาะเจาะจง) หรือเป็น rational voter ผู้ลงคะแนนเสียงก็เป็นเสมือนผู้ซื้อสินค้า (voter as consumer) ที่รู้ว่าควรซื้อสินค้าอะไร ราคาควรจะเป็นเท่าไร¹⁶

จากแนวคิดดังกล่าว เมื่อพิจารณาทางด้านการซื้อเสียง การได้เงินมากอาจเป็นเหตุผลที่ดีเหตุผลหนึ่งในการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใด

มิติทางสังคมวิทยา

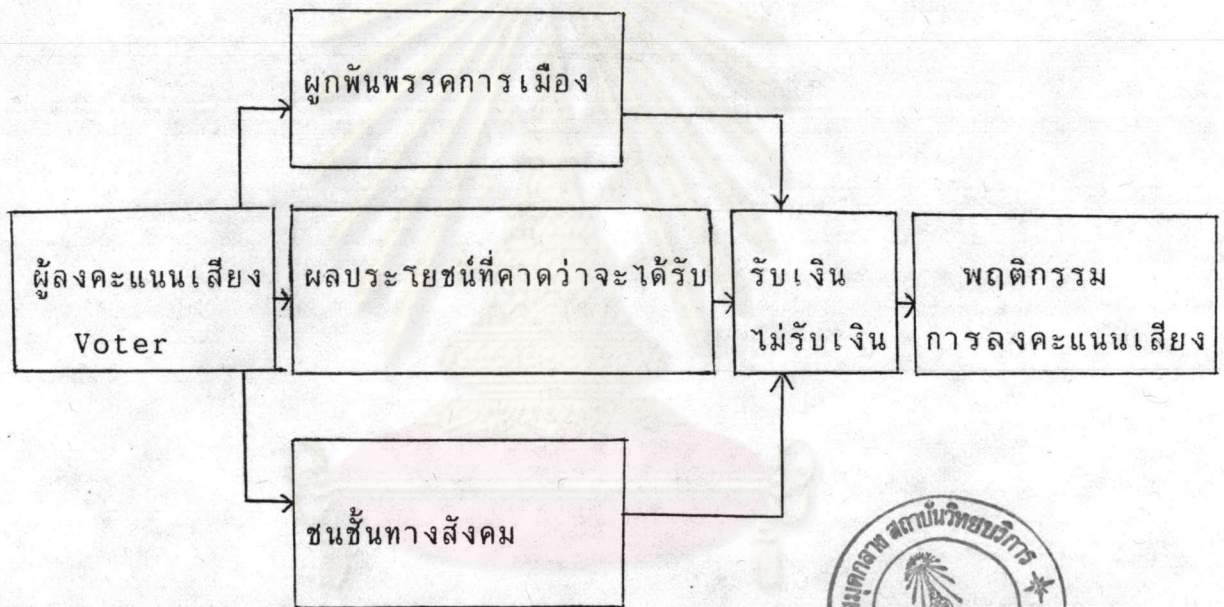
ทฤษฎีทางสังคมวิทยาปฏิเสธความสำคัญส่วนบุคคล ซึ่งต่างจากสองทฤษฎีข้างต้นแต่ย้ำเมื่อหลายทศวรรษมาแล้วว่า ในฐานะที่เป็นสัตว์สังคม อิทธิพลของกลุ่ม มีบทบาทสูงต่อการซื้อเสียงหรือการลงคะแนนเสียง นักสังคมวิทยาการเมืองพบว่า ชั้นชั้นทางสังคม (social class) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หากแบ่งประชาชนออกไปเป็นชนชั้นสูงและต่ำโดยฐานะทางเศรษฐกิจของคน (การศึกษา รายได้ อาชีพ ฯลฯ) จะพบว่าชนชั้นสูงตัดสินใจเลือกได้เร็ว มีความผูกพันกับพรรค หรือบุคคล หรือนโยบายทางการเมืองสูง พวกนี้จะไม่เปลี่ยนใจเลือกง่าย ๆ เป็นตัวของตัวเองในทางการเมือง ในทางตรงกันข้าม ชนชั้นต่ำมักจะทำตัดสินใจเลือกช้า เปลี่ยนใจง่ายและเป็นพวกถูกกระตมในทางการเมือง¹⁷

¹⁶ Ibid., pp., 145-151.

¹⁷ Ibid., pp., 157-158.

เมื่อพิจารณาทางด้านการซื้อเสียง พวกที่อยู่ในข่ายของกลุ่มการรับเงินจากการซื้อเสียงมากได้แก่ พวกชนชั้นต่ำ ซึ่งเผด็จประเทศไทยมีจำนวนมากทำให้มีปัญหามาก ทั้งนี้เพราะการกระจายรายได้ของประเทศกลับประสบความล้มเหลว ทำให้กลุ่มยากจนมีขนาดใหญ่

จากกรอบแนวคิดสามารถสร้างเป็นแผนภาพได้ดังนี้

สมมติฐาน

จากแนวความคิดทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

"เงินมีอิทธิพลต่อผู้ลงคะแนนเสียงในระดับที่แตกต่างกันตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และแตกต่างกันตามระดับของความผูกพันพรรคการเมือง และผลประโยชน์อื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้รับตลอดจนถือว่าเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งในการลงคะแนนเสียงให้ใคร"

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง "ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ศึกษากรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเงินกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 24 กรกฎาคม 2531 โดยพิจารณาความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปกับระดับของความเข้มของความสัมพันธ์พรรคการเมือง และเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงตามผลประโยชน์อื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้รับ ว่าเงินจะมีผลกระทบต่อดัชนีเหล่านี้หรือไม่ โดยการกำหนดคำถามแบบเจาะลึก (focus) สำหรับกรณีที่เป็นไปลงคะแนนเสียงตามผลประโยชน์อื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้รับนั้นตั้งอยู่บนเงื่อนไขอะไร โดยแยกเงื่อนไขของการไปลงคะแนนเสียงตามกรณีดังกล่าวออกเป็น 4 ลักษณะคือ

1. การไปลงคะแนนเสียงโดยการรับเป็นเงินสด
2. การไปลงคะแนนเสียงโดยการรับเป็นสิ่งของ เช่น รถมอเตอร์ไซด์, ข้าวสาร, สุรา เป็นต้น
3. การไปลงคะแนนเสียงโดยคาดว่าจะได้รับตัวผลประโยชน์ตามมา เช่น โครงการต่าง ๆ , ถนน, สะพาน เป็นต้น และหมายความรวมถึงผลประโยชน์ที่เป็นนามธรรม เช่น เกียรติยศ, อำนาจ, และความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ หากผู้สมัครที่ตนเลือกได้รับตำแหน่งทางการเมือง

4. การไปลงคะแนนเสียงตามลักษณะของ "การซื้อใจ"¹⁸

ส่วนพื้นที่ที่เป็นตัวอย่างของการศึกษากำหนดไว้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพราะ เป็นจังหวัดที่มีสภาพการแข่งขันในการเลือกตั้งสูงมาก ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจำเป็นต้องมีวิธีการหาเสียงที่หลากหลาย วิธีการหนึ่งที่นักการเมืองนิยมใช้ก็คือ การจ่ายเงินซื้อเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีภาพความแตกต่างตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในการวิจัยที่เห็นได้อย่างเด่นชัดและอีกประการหนึ่งก็คือ สะดวกสำหรับผู้วิจัยทั้งในแง่เวลาและค่าใช้จ่าย อนึ่ง การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีปัจจัยหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องหลายประการ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ดังที่กล่าวมาแล้ว

2. วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 วิธี อันได้แก่

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary) อันเป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสารประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความ ข้อมูลสถิติ และฉายวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หน่วยงานราชการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กองการเลือกตั้ง กระทรวงมหาดไทย สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์และสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸ "การซื้อใจ" ก็นั้นเป็นภาษานางการนักเลง ที่ใช้ในความหมายของการตอบแทนบุญคุณกัน เช่น การให้เงินช่วยเหลือแก่ประชาชนในยามทุกข์ยาก ทั้งในลักษณะการให้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ย หรือการให้เปล่าโดยไม่มีเงื่อนไข การให้เช่นนี้มักจะทำโดยผู้มั่งคั่งที่มีอิทธิพลหรือมีเงิน เมื่อถึงช่วงเวลาของการเลือกตั้ง ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือก็จะทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจ ในการช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้ง การซื้อเสียงวิธีนี้เป็นวิธีการซื้อเสียงในระยะยาว ซึ่งในปัจจุบันผู้สมัครรับเลือกตั้งนิยมใช้กันแพร่หลายมากขึ้น

2. การศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จะเป็นวิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากประชากรในการวิจัย โดยที่แบบสอบถามจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

3. การศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) จะเป็นการเก็บข้อมูล ซึ่งได้จากบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์ในการเลือกตั้งและหรือมีตำแหน่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ต้องได้รับการยอมรับจากประชากรวิจัยในระดับหนึ่ง โดยที่ข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจะนำมาใช้เสริมการศึกษาครั้งนี้

3. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (อายุ 20 ปีขึ้นไป) จำนวน 418,840 คน* จากจำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 685,394 คน* ในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีอำเภอทั้งหมด 16 อำเภอ แบ่งเป็น 2 เขตเลือกตั้งคือ

- เขตเลือกตั้งที่ 1 ประกอบด้วย อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอวังน้อย อำเภอกาชี อำเภอบ้านแพรก อำเภออุทัย อำเภอนครหลวง อำเภอท่าเรือ อำเภอมหาราช
- เขตเลือกตั้งที่ 2 ประกอบด้วย อำเภอเสนา อำเภอบางซ้าย อำเภอบางบาล อำเภอบางไทร อำเภอบางปะอิน อำเภอบางปะหัน อำเภอผักไห่ อำเภอลาดบัวหลวง

*ตัวเลขจากจตุลสารข้อมูลเตรียมการเลือกตั้ง พ.ศ. 2531 กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ในการกำหนดตัวอย่างประชากรเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกตัวอย่างจากอำเภอดังกล่าวข้างต้นตามความเหมาะสม ซึ่งอำเภอที่จะได้รับการเลือกเป็นตัวอย่างประชากรต้องมีภาพของความแตกต่างตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรวิจัยที่เด่นชัด และมีสภาพของการแข่งขันในการเลือกตั้งสูง ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้คลุกคลีกับการเลือกตั้งในจังหวัด พบว่าอำเภอที่ได้รับการคัดเลือก ด้วยเหตุผลดังกล่าวคือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ มีสภาพความแตกต่างของประชากรสูง (โปรดดูรายละเอียด บทที่ 3) และการแข่งขันเลือกตั้งที่มีลักษณะของการแพ้ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นบุคคลสำคัญของพรรคการเมืองใหญ่ และมีศักดิ์ศรีเป็นอดีตรัฐมนตรีถึงสองคน เหตุที่ไม่เลือกอำเภอที่เหลือเพราะ ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting behavior) นั้น เนื่องจากมีหน่วยเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก การเลือกศึกษาเฉพาะบางหน่วยเลือกตั้ง โดยการคำนึงถึงว่าหน่วยดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการทางทฤษฎี คือมีบุคคลหลายกลุ่มอาศัยอยู่ ซึ่งหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) ที่มีลักษณะคล้ายกันมีสมมติฐานเบื้องต้นว่าระบบหรือหน่วยที่จะเปรียบเทียบกันนั้นมีลักษณะคล้ายกันมาก นั้นหมายความว่าเนื่องจากตัวแปรในระบบทั้งสองที่เปรียบเทียบกันนั้นมีคุณสมบัติคล้ายกัน ดังนั้นผลที่เกิดจากตัวแปรนั้น ๆ ย่อมจะมีลักษณะที่คล้ายกันด้วย

เมื่อเลือกอำเภอที่เป็นตัวอย่างประชากรได้แล้ว พบว่ามีประชากรวิจัยทั้งอำเภอ 68,520 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างตามกลุ่มบริเวณ (cluster sampling) เพื่อคัดเลือกจำนวนตัวแทน (size) ในขั้นแรกสุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 400 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.5 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งอำเภอ ในขั้นที่สองเลือกหน่วยเลือกตั้งตัวอย่างจำนวน 15 หน่วย หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ของหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด (58 หน่วย) ซึ่งในหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวอยู่ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ในขั้นที่สาม ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มธรรมดา (simple random sampling) ในการสุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 400 คน กระจายตามหน่วยเลือกตั้งตามตาบดต่าง ๆ ดังรายละเอียดจากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 การเลือกประชากรวิจัยและหน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง

ตำบล	หน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง	จำนวนประชากรวิจัย
หัวรอ	วัดเขียน	20
	วัดแม่นางปลื้ม	20
	วัดอินทราราม	20
	วัดมณฑป	20
	วัดเสนาสนาราม	20
หอรัตนไชย	โรงเรียนเทศบาล	20
	วัดประสาธ	20
	ประชาธรรม	20
	วิทยาลัยอาชีวะ	20
	บ่อมเพชร	20
ปากกระแวน	วัดกลาง	40
	วัดท่าใหม่	40
	วัดช้าง	40
เสาเทาล่อม	วัดพุทธไสวรรย์	40
	วัดใหม่บางกะจะ	40
รวม	15 หน่วย	400 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล โดยที่แบบสอบถามจะสร้างขึ้นจากการอาศัยแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐาน ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่มุ่งสำรวจสถานภาพทาง เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเติมคำ และแบบเปิดให้ เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่มุ่งสำรวจและวัดพฤติกรรมการไป ลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่กำหนดให้ เลือกตอบ (closeend question) เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ตอบ มีเพียงบางข้อ เท่านั้นที่จะมีคำถามเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ไปจากคำตอบที่กำหนดไว้ให้

เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ได้รับการ ตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อดูความเหมาะสมของการใช้ภาษาและความ สมบูรณ์ของเนื้อหาที่ใช้สอบถามเมื่อได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่ม ตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมและระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วย ตนเอง โดยให้ผู้ตอบกรอกคำตอบเองเป็นส่วนใหญ่ และได้ทำการสัมภาษณ์เฉพาะ ผู้ที่ไม่เข้าใจหรือไม่ถนัดในการกรอกคำตอบเอง ผู้วิจัยจะใช้เวลาการเก็บข้อมูล 30 วัน ประมาณเดือนพฤศจิกายน 2534

6. ตัวแปรในการวิจัย

จากปัญหาและสมมติฐานการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรสำคัญในการวิจัยดังต่อไปนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย

- 1) ความผูกพันพรรคการเมืองของผู้ลงคะแนนเสียง
- 2) ผลประโยชน์ที่ผู้ลงคะแนนคาดว่าจะได้รับ
ซึ่งหมายความรวมถึง "เงิน" ด้วย
- 3) สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ลงคะแนนเสียง

ข. ตัวแปรตาม (dependent variables) ประกอบด้วย

- 1) พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงตามประโยชน์ที่ได้รับ
- 2) พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงตามความตั้งใจตอนแรก

7. การวัดตัวแปร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวัดค่าตัวแปรที่สำคัญ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) เพศ ได้แบ่งออกเป็น เพศหญิง และเพศชาย
- 2) อายุ ได้ทำการสอบถามอายุจริง แล้วนำมาจับกลุ่มเพื่อให้สะดวกในการวิจัย แบ่งออกเป็น

อายุน้อย หมายถึง ช่วงอายุตั้งแต่ 21-40 ปี

อายุมาก หมายถึง ช่วงอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป

- 3) การศึกษาของผู้ลงคะแนนเสียง ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2

ประการคือ

การศึกษาต่ำ หมายถึง การศึกษาตั้งแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7

การศึกษาสูง หมายถึง จบการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่

1 ขึ้นไป

4) อาชีพ ผู้วิจัยแบ่งอาชีพของผู้ลงคะแนนเสียงออกเป็น 4 ประเภทคือ

4.1 เกษตรกรรม ได้แก่ อาชีพที่กระทำเกี่ยวกับการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือการประมง โดยมีรายได้จากการประกอบกิจกรรม เช่น ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน

4.2 ธุรกิจการค้า ได้แก่ อาชีพที่กระทำเกี่ยวกับการค้าขาย หรือการประกอบธุรกิจเพื่อหารายได้จากการดำเนินกิจกรรม รวมถึงการประกอบอาชีพอิสระ เช่น แพทย์ สถาปนิก วิศวกร ทนายความ

4.3 รับจ้างหรือลูกจ้าง ได้แก่ อาชีพที่กระทำเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองมิใช่เป็นเจ้าของกิจการ โดยที่จะได้รับค่าจ้างแรงงานจากการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น พนักงานบริษัท รับจ้างทำงานโรงงาน

4.4 รับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ อาชีพที่กระทำเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน โดยมีรายได้เป็นค่าตอบแทนจากการกระทำกิจกรรม เช่น ข้าราชการครู ข้าราชการปกครอง เจ้าหน้าที่การไฟฟ้า

5) รายได้ ผู้วิจัยแบ่งรายได้ของผู้ลงคะแนนเสียงออกเป็น 2 ประเภทคือ

รายได้ต่ำ หมายถึง ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน

รายได้สูง หมายถึง ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีรายได้ตั้งแต่ 3,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน

6) ความผูกพันพรรคการเมือง การวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะของความผูกพันพรรคการเมืองนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยพิจารณาจากลักษณะที่ปรากฏอยู่ในความผูกพันพรรคการเมือง โดยแยกออกมาที่สำคัญ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

- 6.1 ความสม่ำเสมอในการลงคะแนนเสียงให้พรรค
- 6.2 ความพอใจในนโยบายพรรค
- 6.3 ความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค

ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีลักษณะดังกล่าวถือว่ามีลักษณะของความผูกพันพรรคการเมือง

7) ผลประโยชน์อื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้รับ นอกจากการรับเป็นเงินสดแล้ว ยังรวมถึงสิ่งของที่ผู้ลงคะแนนเสียงได้รับแจก ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่ผู้สมัครสัญญาว่าจะให้ เช่น ถนน สะพาน โบสถ์ ฯลฯ การสร้างงานในลักษณะต่าง ๆ และรวมถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวผู้ลงคะแนนเสียงเอง เช่น เกียรติยศ อำนาจ ความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ และ ฯลฯ หากผู้สมัครที่ตนเลือกได้รับตำแหน่งทางการเมือง หากมีพฤติกรรมดังกล่าวถือว่าลงคะแนนตามผลประโยชน์ที่ได้รับและคาดว่าจะได้รับ

8. การวิเคราะห์และแปลความข้อมูล

ในการวิเคราะห์และแปลความข้อมูลจะใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นหลักและใช้ข้อมูล ส่วนการเสนอรายงานการวิจัยจะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาประกอบตารางข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้การวิเคราะห์จะใช้ค่าร้อยละ (percentage) คำนวณและตารางจำแนกข้อมูล (cross tabulation) เพื่อการวิเคราะห์และแปลความข้อมูล

นิยามศัพท์

เพื่อความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐาน จะขอให้ความหมายศัพท์บางคำที่เกี่ยวข้องและเป็นประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไว้เป็นสังเขป ดังนี้

ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุ 20 ปีขึ้นไป และมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อาศัยอยู่ในและนอกเขตเทศบาล ในเขตอำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นบุคคลตัวอย่างประชากรวิจัย ครั้งนี้

การใช้เงินซื้อเสียง หมายถึง การจ่ายเงินในรูปของ เหยี่ยหรือธนบัตร จ่ายให้กับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง นอกจากนี้ยัง หมายความว่า การแจกสิ่งของต่าง ๆ เช่น บุหรี่ ข้าวสาร รถจักรยาน ฯลฯ ให้กับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือตัวแทน อนึ่ง การจัด สร้างสาธารณประโยชน์ เช่น ถนน สะพาน โบสถ์ ศาลาที่พักริมทาง และอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันเพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียงก็อาจจัดเข้าไปในประเภท การ ใช้เงินซื้อเสียงด้วย

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเป็นการพิสูจน์สมมติฐานที่ กำหนดไว้ในครั้งนี้ ได้จำแนกตัวกำหนดความแตกต่างระหว่างบุคคลผู้ไปใช้สิทธิลง คะแนนเสียงเลือกตั้ง ออกเป็น 6 ประเภทด้วยกัน คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้และถิ่นที่อยู่อาศัย โดยเชื่อว่าบุคคลที่มีความแตกต่างกันในสิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลทำให้การแสดงพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลแตกต่างกันออกไป

ความผูกพันพรรคการเมือง เป็นเรื่องทางสังคมจิตวิทยาของบุคคล เกี่ยวกับทัศนคติ และความภักดี (attitude and loyalty) ตลอดจนความเชื่อ และพฤติกรรมที่มีต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง กล่าวคือมีความรู้สึกพึงพอใจ สนาใจ ผักใฝ่ นิยมชมชอบ (preference) ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ (belongs) โดยการแสดงตนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น ซึ่งความรู้สึกต่าง ๆ ดังกล่าวในที่นี้ใช้ดัชนีที่แสดงออกมาในรูปของความสม่ำเสมอในการลงคะแนนเสียงในพรรค ความพอใจในนโยบายพรรค และความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค

พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับ ลักษณะท่าที ตลอดจนบทบาทของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่แสดงออกในการไปลงคะแนนเสียง ในประเด็นที่ว่าไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งหรือไม่ การไปใช้สิทธิ์นั้นกระทำ

ด้วยเหตุผลเช่นใด ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้จะได้พิจารณาถึงปัจจัยอันมีผลหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมดังกล่าวด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบว่าเงินมีความสัมพันธ์หรือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งหรือไม่
2. ได้ทราบว่าเงินมีอิทธิพลต่อบุคคลที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคม เช่นใด และด้วยเหตุผลที่ต่างกันอย่างไร
3. ผลของการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งในพื้นที่ที่มีการใช้เงินซื้อเสียงได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี

การเสนอรายงานการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้จะประกอบด้วยบทต่าง ๆ ตามลำดับขั้นตอนรวม 5 บทด้วยกันคือ

บทที่ 1 บทนำ เป็นบทที่กล่าวถึงความสำคัญของเรื่องที่ศึกษาและประเด็นที่ต้องการทำการศึกษา วัตถุประสงค์สมมติฐาน กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ ตลอดจนระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจในเบื้องต้นเป็นพื้นฐานก่อนที่จะทำการศึกษาในบทต่อไป

บทที่ 2 ว่าด้วยแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวมทั้งทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 3 ว่าด้วยสภาพทั่วไป ข้อมูล สถิติเกี่ยวกับการเลือกตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ตัวอย่างประชากรวิจัย และได้แยกแยะให้เห็นถึงความแตกต่างหรือสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรวิจัย ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงสภาพการแข่งขันการเลือกตั้ง ซึ่งมีความเกี่ยวพันไปถึงการใช้จ่ายเงินเพื่อการเลือกตั้งที่สูงตามไปด้วย

บทที่ 4 ว่าด้วยการวิเคราะห์และแปลความข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถาม ตลอดจนการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นข้อมูลเสริมในการศึกษาครั้งนี้

บทที่ 5 เป็นการสรุปผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งเสนอข้อเสนอบางประการ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษานิติของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต่อไป

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจกงานวิจัยนี้ได้ศึกษาในช่วงเวลาของการเลือกตั้ง แต่กระทำภายหลังจากการเลือกตั้งประมาณสองปี ดังนั้นอาจมีการคลาดเคลื่อนในการเก็บข้อมูลบางอย่างในแง่ของความตรงจำ แต่ปัญหานี้ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยการออกร่วมเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับหัวคะแนน โดยความช่วยเหลือและการแนะนำของคุณสมโภชน์ ศรีโกชน์สมบูรณ์ สมาชิกสภาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมั่นใจในการที่จะตอบคำถามโดยความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในวันเลือกตั้ง 24 กรกฎาคม 2531 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเลือกที่จะเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวคะแนน ซึ่งสามารถได้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่องานชิ้นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพรวมของการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (รายละเอียดในบทที่ 3) ตลอดจนข้อมูลเชิงประจักษ์ที่นำมาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ในบทที่ 4 ทำให้ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ลดน้อยลง และสามารถเชื่อถือได้ในระดับหนึ่ง จากการเข้าถึงแหล่งข้อมูลดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย